

مقاله پژوهشی

جایگاه شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه در پیوند شهر و روستا

(مطالعه موردی: سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی شهرستان مبارکه)

محمد رضا شفیعی^۱، منیژه احمدی^{۲*}

۱- دانشجوی دکتری، جغرافیا و برنامه ریزی روستائی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

۲- دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستائی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

(دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۷، پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۱۹)

چکیده

هدف کلی از این مطالعه بررسی پیوند روستائی- شهری در بخش گرکن جنوبی شهرستان مبارکه بانقش آفرینی شهر کوچک زیباشهر در مقایسه با شهر مبارکه (مرکز شهرستان) می باشد. این مطالعه بدنبال پاسخگویی به ۳ سوال کلیدی است که عبارتند از: ۱) بین فاکتور فاصله و دسترسی سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی بامیزان مراجعه به شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه چه رابطه ای وجود دارد؟ ۲) شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه در بین روستاهای بخش گرکن جنوبی در جریان پیوند فیزیکی، پیوند اقتصادی و پیوند خدماتی از چه جایگاهی برخوردار است؟ ۳) پیوند روستائی- شهری در سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی چه تاثیری رابه دنبال داشته است؟ داده های جمع آوری شده در این کار تحقیقی بر دو شیوه کتابخانه ای (جمع آوری آمار و اطلاعات) و میدانی (تکمیل پرسشنامه) استوار بوده است. روائی ابزار تحقیق با استفاده از بررسی مطالعات مشابه و پایائی ابزار این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ معادل ۰/۷۷ بدست آمده است. نمونه آماری پرسش شونده در این پژوهش ۳۴۰ نفر از سرپرستان خانوار را پوشش داد. برای تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS جهت تحلیل های توصیفی (فراوانی) و استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون و آزمون T) بهره گرفته شده است. طی بررسیهای بعمل آمده در خصوص جایگاه شهر کوچک زیباشهر در برقراری پیوند باروستاهای بخش گرکن جنوبی مشخص شد که روستاهای نزدیک به شهر زیباشهر در برقراری پیوندهای خدماتی و اقتصادی ترجیح می دهند با صرف وقت و هزینه کمتر به این شهر مراجعه کنند و در این خصوص نقش این شهر در سرویس دهی برخی از خدمات نسبتاً پررنگ بوده ولی این پیوند یک سویه بوده و باعث توسعه و پیشرفت روستاهای مذکور نشده است. روستاهائی که فاصله بیشتری با این شهردارند ترجیح می دهند در برقراری پیوند های خدماتی و اقتصادی و در دریافت تمامی خدمات به شهر مبارکه (مرکز شهرستان) که دارای خدمات سطوح بالا است، مراجعه کنند و از این بابت شهر مبارکه از جایگاه ویژه ای برخوردار می باشد و همچنین مشخص شد که روستاها بادور شدن از شهر کوچک زیباشهر ارتباطشان ضعیف تر و باندیک شدن با این شهر قوی تر می شود و پیوند روستاهای مورد مطالعه باشهرهای زیباشهر و مبارکه تاثیراتی را در قالب تبادل اطلاعات و نوآوری بدنبال داشته است.

واژگان کلیدی: پیوند، گرکن جنوبی، خدمات، مراجعات، زیباشهر

مطالعه حول پیوندهای روستائی - شهری از سابقه چندانى برخوردار نیست (تقى زاده، ۱۳۸۳ و سعیدی، ۱۳۸۳) و مقوله ای مطلق و مجرد نیست. این گونه پیوندها بر حسب جریان مداوم افراد، سرمایه، کالاها، اطلاعات و فناوری میان نواحی روستائی - شهری عینیت می یابند (Rabinovitch, 2001 و سعیدی، ۱۳۸۳) و افراخته و همکاران، (۱۳۹۴). شهرها به طرق گوناگون باروستاها در ارتباط و پیوند قرار دارند و پیوندهای روستائی - شهری نزد افراد، گروهها و خانوارهای روستائی بخشی از واقعیت مکانی - فضائی و زیستی - عملکردی به شمار می رود (سعیدی، ۱۳۸۴). شواهد نشان می دهد که شهرها در کشورهای در حال توسعه نسبت به کشورهای توسعه یافته، بر پیرامون خود متکی می باشند، بویژه اینکه اکثریت جمعیت این کشورها هنوز در روستاها ساکن هستند. بنابراین مناسبات متقابل بین شهرها و روستاهای پیرامون بسیار مهم است، زیرا تولیدات مهم روستاها که برای صادرات در نظر گرفته می شود، عمدتاً از طریق شهرها صادر می شوند. ضمناً شهرها منابع مهم مالی، خدمات و اطلاعات و . . . را برای روستاها فراهم می سازد و امور مربوط به واردات کالاهای صنعتی و بعضی از نهاده های کشاورزی را انجام می دهند. بنابراین شهرها برقراری پیوند بین نواحی روستایی و بازار جهانی را فراهم می نمایند. (Mouid far and Akbar, 2007)

هر منطقه تنهامتشکل از نظام سکونتگاهی پراکنده و بی ارتباط نیست، بلکه شبکه ای به هم پیوسته از روابط اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی است که از طریق روابط بین نقاط روستائی و شبکه شهری شکل می گیرد (کلانتری، ۲۳۵: ۱۳۸۰). سکونتگاههای روستائی و شهری بیش از آنکه از ویژگیهای درونی شان تاثیر پذیرند، به شدت تحت تاثیر کم و کیف مناسباتی هستند که در زمینه های مختلف بین آنها وجود دارد و بدون شناخت عمیق این مناسبات امکان ساماندهی و توسعه پایدار شهر و روستا میسر نیست (رضوانی و شاهچراغ، ۱۳۹۰). از این رو مناسبات روستائی - شهری نیازمند بررسی های جامع به منظور فهم تغییر در ماهیت و شدت این تعاملات در طول زمان است. (kaur, 2007: 6)

در دهه های اخیر، اغلب محققان برنامه ریزی منطقه ای به جهت پیچیدگی پیوند شهر و روستاهای پیرامون آن، وجود جریانات متعدد بین روستاها و شهرها و متفاوت بودن الگوی رفتاری روستاییان در برابر دریافت خدمات، بر نظریه شبکه منطقه ای در تحلیل جریانها و روابط بین شهر و روستا تاکید دارند (Papoli Yazdi and Ebrahimi, 2011: 189)، که نظام وابستگیها و پیوندهای ارتباطی داخلی و خارجی روستاها و شهرها را با یکدیگر نشان می دهد (شکوئی، ۱۳۷۹: ۱۰۶). شکل شبکه و الگوی جریانهای فضایی بر اساس حرکت پول، کالا و افراد می باشد که بر پایه شش اصل حرکت، مجاری، گره ها، سلسله مراتب، سطوح و پراکنش قرار دارد (Johnston, 1995: 31-33). بنابراین باید توجه داشت که، کانونهای شهری و روستایی علاوه بر اینکه محل تجمع جمعیت، سرمایه، اقتصاد و فرهنگ با تکیه بر تحریک و پویایی درونی هستند، به صورت

ارگانیک در قالب یک سیستم هماهنگ با دیگر کانونهای جمعیتی دور و نزدیک خود دارای ارتباط و پیوند متقابل میباشند(شمس الدینی وهمکاران، ۱۳۹۰).

پویایی یک سازمان فضایی، متأثر از نقش و کارکردهای سکونتگاههای شهری و روستایی و همچنین روابط، مناسبات و پیوندهای بین شهرها و روستاها میباشد(Lynch, 2005) و ضیاء توانا و همکاران، ۱۳۸۹)، به بیان دیگر نقش برنامه های شهری - روستایی تا کید می کنند که مناطق شهری و روستایی به یکدیگر وابسته هستند و در جریانهای گوناگون به هم متصل می گردند. این جریانها می توانند شامل افراد، سرمایه، کالا، تکنولوژی و همچنین اطلاعات باشند(thaghilo and and abdoulahi, 2013) و سچاسی قیداری وهمکاران، ۱۳۹۶). این جریانها در کار آفرینی روستایی به شکل های متفاوتی فرم دهی می شوند. جریان های فردی بین شهر و روستا همان کارگران فصلی هستند که در کارهای کشاورزی به کار گرفته می شوند. جریانهای مربوط به سرمایه توسط کار آفرینان روستایی با فروش فرآورده های خود به خارج از منطقه حاصل می شود. جریان های کالا همان فرآورده ها و خدماتی است که در مکان روستایی تولید می گردد و به مناطق شهری تحویل داده می شود. سرانجام جریان های اطلاعاتی همان دانش، عقاید، بینش ها و... می باشند که از یک منطقه شهری سرچشمه گرفته و ممکن است توسط کار آفرین روستایی در مناطق شهری استفاده شوند(heike and et all, 2016: 2).

سکونتگاههای شهری و روستایی به عنوان دو عنصر جغرافیایی که از هم در تنیدگی عناصر فضایی و کالبدی به وجود آمده اند نه تنها دارای وابستگی متقابل فضایی بوده که منجر به شکل گیری جریانها و کنشهای متقابل میان آن دو می گردد(سعیدی، ۱۳۸۴ و قادر مرزی، ۱۳۸۵، ۴۵)، بلکه این روابط و پیوندها در یک راهبرد توسعه یکپارچه منطقه ای به عنوان ابزاری برای کاهش فقر روستایی، ایجاد پیوند فضایی میان فعالیتهای کشاورزی و بازارهای مصرف، توسعه ظرفیت ارائه خدمات و ایجاد مشارکت میان بخش های دولتی و خصوصی، جذب نیروی مازاد بخش کشاورزی در بخش های صنعت و خدمات گرددومی تواند موجبات توانمند سازی روستاییان و جلوگیری از مهاجرت آنان به شهر را فراهم آورد(overbeek and et all, 2005). Tomas, 2005 و شمس الدینی وهمکاران، ۱۳۹۰). همچنین این گونه روابط متقابل موجب "شهر گرایی در نواحی روستایی" به واسطه حرکت جمعیت و افراد از شهرها به روستاها، گسترش و پخش ایده ها و شیوه های زندگی شهری در نواحی روستایی شود و در روند تحولات جمعیتی این نواحی ایجاد دگرگونی نماید(رضوانی، ۱۳۸۱). بنا براین روابط شهر و روستا و نحوه تعاملات بین آنها تاثیر بسزایی در تغییرات اجتماعی - اقتصادی و جمعیتی از جمله افزایش و یا کاهش مهاجرت، رشد جمعیت، رفع و یا کثرت فقر، اشتغال، تغییر در ساختار فرهنگی و مهمتر از همه برقراری تعادل و یا عدم تعادل میان اجزا و خرده سیستمهای (انسانی - طبیعی) موجود در درون ناحیه گردد. از این رو لازم است در تمام سطوح برنامه ریزی اعم از ملی، منطقه ای و محلی ضمن تلاش به منظور برقراری تعادلها و محیطی در بین کلیه اجزاء درونی و بیرونی ناحیه، با نگرشی یکپارچه به شهر و روستا، روابط و پیوندهای فضایی دوسویه و مکمل میان این دو کانون

سکونتگاهی به صورت سیستماتیک در جهت دستیابی به یکپارچگی کارکردی و توسعه پایدار ناحیه مورد مطالعه و بررسی قرار بگیرد (Douglass, 2006, Douglass, 2013, سعیدی، ۱۳۸۴ و ۱۳۹۰ و ۱۳۹۲).

توسعه شهرهای کوچک رابطه ارگانیک شهر و روستا را حفظ کرده و عوامل و زمینه های توسعه را به سهولت به حوزه های نفوذ روستایی انتقال می دهد و سبب ایجاد پیوندهای فضایی میان فعالیتهای کشاورزی و بازارهای مصرف، توسعه ظرفیت ارائه خدمات، توانمند سازی روستاییان، کاهش ضایعات محیطی و... می شود (Douglass, 1998:11). شهرهای کوچک با تامین امکانات شغلی، تجاری، آموزشی و بهداشتی در نقش مراکز توزیع عمل می کنند و به عنوان بازار تولیدات کشاورزی حوزه های روستایی، بخشی از ناحیه را به تحرک اجتماعی - اقتصادی می رساند (شکویی، ۱۳۷۹: ۴۱۴). شهرهای کوچک مکان هایی را برای متمرکز کردن خدمات عمومی مختلف مثل (خدمات بهداشتی، آموزشی و تسهیلات توسعه کشاورزی) برای جمعیت روستایی پیرامون فراهم می آورند. (Bajarcharya; 1994:68)

از اینرو، پیوندهای روستایی شهری در تنظیم و بیان سیاستهایی توسعه با هدف کاهش فقر و حمایت از نقش مثبت شهرهای کوچک در توسعه نواحی روستایی پیرامونی مورد تأکید کارشناسان توسعه قرار دارد (Soltani Moghdas, 2007:16). شهرهای کوچک با این منطق توجیه می شوند که ارتباطات شهری - روستایی لازم برای توسعه بخشهای کشاورزی رادر بسیاری از کشورهای در حال توسعه فراهم می کنند، این امر با دستیابی به داده های کشاورزی و دیگر خدمات انجام می پذیرد (Gaile, 1992). شهرهای کوچک نقش کلیدی رادر ارتباط دهی بین مناطق روستایی با بازارهای داخلی و بین المللی دارند، همچنانکه فرصتهای شغلی غیر کشاورزی را برای جمعیت روستائی فراهم می نمایند (Tacoli, 1998:153).

شهرهای کوچک ابزاری مناسب برای پیوند روستا شهری می باشند که نقش یک حلقه واسط بین نواحی روستایی و سطوح بالاتر سلسله مراتب شهری را بر عهده می گیرند (سرائی و اسکندری ثانی، ۱۳۸۶، ص ۱۳۷). شهرهای کوچک اگرچه آخرین زنجیره شبکه شهری به حساب می آیند اما پتانسیل بالایی در ایجاد تحول در جوامع منزوی روستایی رادارا هستند، همچنین عده ای (طرفداران نظریه شهرهای کوچک) معتقدند که شهرهای کوچک مجاور روستاها مانعی برای خروج نیروی انسانی از روستاها محسوب می شوند، لذا دولتخواهان سرمایه گذاری در این شهرهای کوچک به عنوان کلید توسعه روستاها و همچنین کاهش معضلات شهری هستند (جمعه پور، ۱۳۸۵).

این کارپژوهشی بدنبال این مسئله است که مشخص کند روابط و مناسبات سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی با شهرهای مجاور یک سویه بوده یا بین سکونتگاههای مذکور پیوند شکل گرفته و روابط عمدتاً دو سویه و مکمل می باشد و در این راستا شهر کوچک زیباشهر به عنوان حلقه واسط در مقایسه با شهر مبارکه چه نقشی را به عهده دارد؛ با وجود این مسئله که شهرستان مبارکه یک شهرستان صنعتی - کشاورزی بوده و حدود ۴۰۰ واحد صنعتی بزرگ و کوچک در مجاورت سکونتگاههای روستائی آن پراکنده

شده اند و صنایع ایجاد شده در منطقه عمدتاً "صنایع مادر (نظیر مجتمع فولاد مبارکه، کارخانه سیمان سپاهان، کارخانه فولادآلیاژی و شرکت پلی اکریل، شرکت فرآورده های نسوز، صنایع هفتم تیرو...) بوده که به پیروی از سیاستهای قطب رشد و ملاحظات سیاسی توسعه پیدا کرده اند و این صنایع هیچ پیوندی با کشاورزی و اقتصاد مناطق روستائی نداشته و نسبت به محیط پیرامون نامانوس بوده اند و مراکز شهری کوچک و میانه به تبعیت از صنعتی شدن و عوامل مهاجرت پذیری، افزایش جمعیت، ادغام روستاهای مجاور و پدیده خزش شهری ایجاد شده اند.

نکته ای که این کارپژوهشی را از تحقیقاتی که ذکر آن گذشت متمایز می سازد این است که کارپژوهشی در یک منطقه نیمه بیابانی صورت گرفته که اقتصاد آن بر پایه کشاورزی و صنعتی بوده و حیات آن وابسته به رودخانه زاینده رود است که از شمال این بخش می گذرد و تنها یک شهر کوچک (زیباشهر) و یک شهر متوسط (مبارکه به عنوان مرکز شهرستان) در این منطقه مطالعاتی واقع شده که روابط و مناسبات بین سکونتگاهها به همراه تاثیرات آن با در نظر گرفتن پارامتر فاصله و همچنین نقش آفرینی این دوشهر در مقایسه با یکدیگر مورد بررسی قرار می گیرد.

تجربیات جهانی بیانگر این واقعیت است که حل مسائل و مشکلات نواحی محروم روستایی، تحقق اهداف سیاست تعادل در توزیع فضایی جمعیت و توسعه مناطق در گروه حمایت جدی از شهرهای کوچک است. این گروه از شهرها نقاط مطلوبی از جهت تمرکززدایی اداری، اقتصادی، اجتماعی و رفاهی از سطح مناطق و شهرهای بزرگ آن، محرک توسعه روستایی، متعادل کننده نظام اسکان جمعیت و بالاخره فراهم کننده زمینه های تحقق توسعه پایدار می باشند (تقوایی و رضایی، ۱۳۸۷: ۳۹) با توجه به اهمیت موضوع، مطالعات مختلفی در زمینه روابط و مناسبات بین سکونتگاهها بانقش آفرینی شهرهای کوچک در طی زمانهای مختلف توسط محققان خارجی و داخلی در مناطق مختلف صورت گرفته است که به تعدادی از آنها در جدول زیر اشاره شده است.

پیشینه تحقیقات انجام شده

نتیجه	سال	محقق
چهار نوع خدمات را تشریح می کنند که مراکز شهری کوچک برای محیط های روستایی خود ارائه می دهند: (۱) کالاهای تخصصی و خدمات؛ (۲) تعامل اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی بیشتر؛ (۳) پیوندهایی مربوط به شبکه های زیربنایی و (۴) خدمات عمومی و دولتی. ستر هوایت و تاکی آ چهار وظیفه را پیشنهاد می کنند که از طریق آن شهرهای کوچک می توانند به توسعه مناطق روستایی که با آنها ارتباط نزدیک دارند، کمک کنند: (الف) بازارهای محصولات کشاورزی؛ (ب) مراکز تولید و توزیع کالاها و خدمات؛ (ج) مراکز رشد شغلی کشاورزی غیر کشاورزی و تثبیت آن؛ و (د) مراکز جاذبه برای مهاجران روستایی (جولیو و همکاران، ۲۰۱۵: ۵۸).	۲۰۱۵	بلت و لیوپ ^۱

¹ -Belt & Leup

² -Seter howith & Tacoli

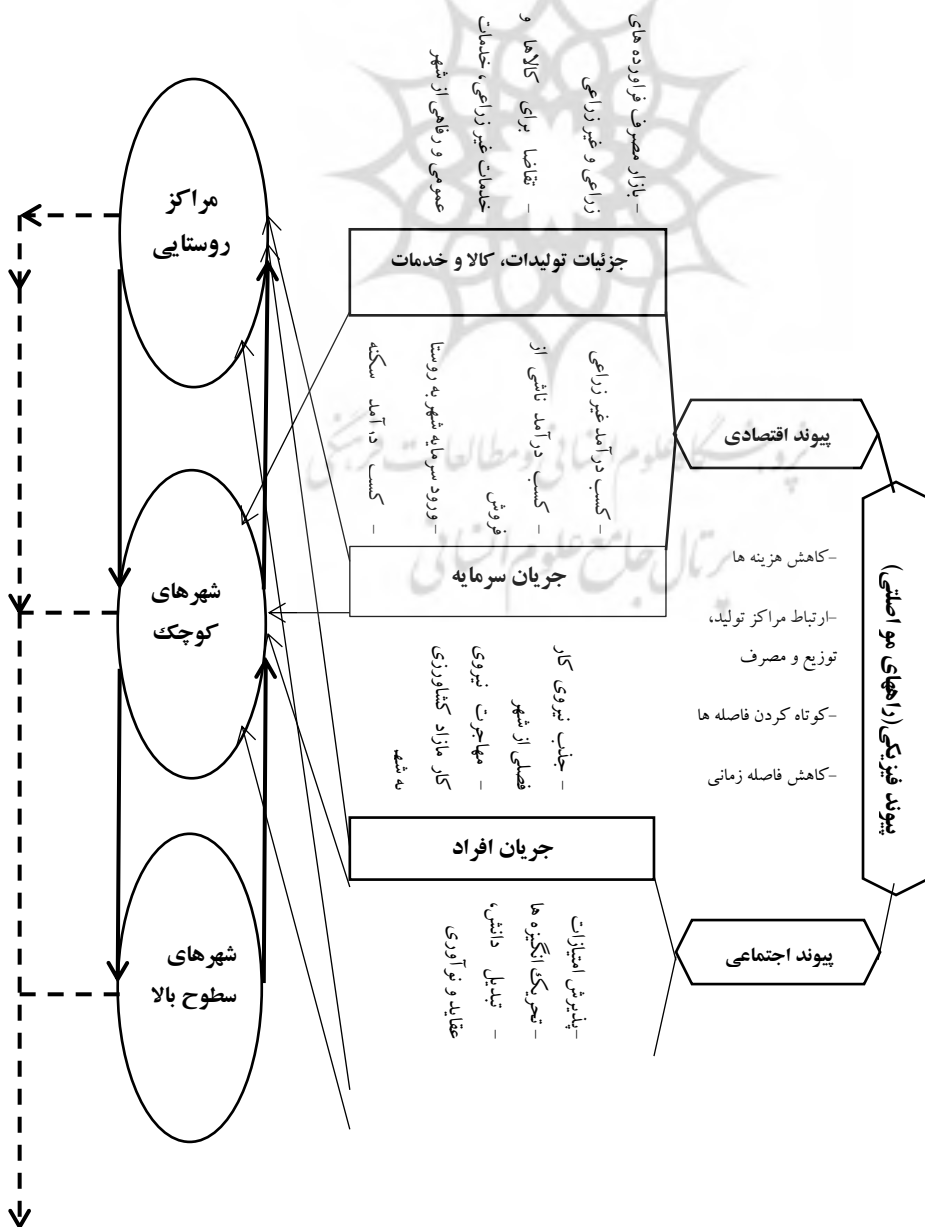
³ - Julio

دوروش و جیم ^۴	۲۰۱۳	در کشور آتیویی متوجه شد بین محصولات کشاورزی و شهرهای کوچک نسبت به شهرهای بزرگتر، ارتباط قوی تری وجود دارد. تاثیر مثبت شهرهای کوچک، به واسطه فراهم نمودن بازار محصولات کشاورزی، خدمات آموزشی، اعتبارات، بهداشت و تسهیلات اجرایی، توسعه بازارها در مناطق روستایی حومه می باشد.
لی ^۵	۲۰۱۱	بر روی اهمیت مناطق شهری حومه در فراهم کردن خدمات، تولیدات صنعتی و اشتغال در مناطق روستایی در منطقه جینگ - چین - جی در کشور هند تاکید داشته است.
جولیو ^۶ و همکارانش	۲۰۱۵	به صورت تجربی اهمیت مراکز شهری کوچک رادزمینه رشد اقتصادی در شبلی، کلمبیا، مکزیک تایید کرده اند، که این مراکز (۱) جریانی از اطلاعات، عقاید و خدمات خاص رافراهم کرده (۲) مراکز برای رشد اقتصادی و تحکیم فعالیتها و اشتغال غیر زراعتی محسوب شده (۳) منجر به افزایش تنوع در درآمد و اشتغال و (۴) منجر به کاهش فشار در مراکز شهری بزرگ شده است
کلومبو پتر ^۷	۲۰۱۳	متوجه شد که در ۱۲ کشور آفریقای، مهاجرت روستاییان فقیر به شهرهای کوچک به منظور یافتن اشتغالهای غیر زراعتی می باشد، چون که هزینه های مهاجرت پایین است و ارتباط نزدیکی هم با خویشاوندان و خانه هایشان در روستا دارند.
ياسوتاکي ^۸	۲۰۱۴	متوجه شد که در ۵۱ کشور در حال توسعه در بازه زمانی ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۴، مهاجرت، به علت خارج شدن از کشاورزی و ورود به اقتصاد غیرزراعتی روستایی می باشد و شهرهای کوچک با الگوی رشد فراگیر همراه می شوند و کاهش فقر در این شهرها سریع تر از کلان شهرها می باشد.
کالی و منون ^۹	۲۰۱۳	جریان های مثبت از شهرهای کوچک به سمت نواحی روستایی را به شکل پیوند مصرف، فشار بالا بر روی اراضی کشاورزی و تولید اشتغال غیر زراعتی در ایالات هند عنوان نمودند. (سولی ۲۰۱۵، ۲۶-۳۲).
افراخته و همکاران	۱۳۹۱	در پژوهشی نقش جریانهای فضایی در فرایند خزش روستای ناحیه سلیمان آباد به این نتیجه رسیدند که مهمترین تاثیر جریان جمعیت جریان سرمایه های است که با ورود به روستاها و از طریق فروش زمینهای آنها منجر به افزایش درآمد روستاییان شده و در بخشهای تجاری خدماتی، کارگاهی صنعتی و ساخت مسکن سرمایه گذاری شده است.
میکانیکی و همکاران	۱۳۹۵	در تحقیقی تحت عنوان کارکرد فضایی شهرهای کوچک در ارتباط با روستاهای پیرامون شهر سریشبه متذکر شدند این شهر کوچک در کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگتر و تثبیت جمعیت روستایی خود و ارائه خدمات نقش بسیار کمی داشته و در واقع این مرکز شهری برای جذب مهاجران بالقوه و بالفعل این نواحی در شرایط موجود، فاقد توانایی لازم بوده است.
حسین آبادی و همکاران	۱۳۹۱	در پژوهشی تحت عنوان تحلیلی بر نقش شهرهای کوچک در توسعه اقتصادی - اجتماعی روستاهای پیرامون شهرستان قیروکارزین بر نقش مثبت و توسعه ای شهرهای کوچک تاکید داشته و به این نتیجه رسیده است که بین عوامل جغرافیایی از قبیل دوری و نزدیکی به شهر، تپولوژی روستاها و میزان رابطه با شهر رابطه معنادار و منفی وجود داشته است.
طالشی و حیدری	۱۳۹۶	در مطالعه ای تحت عنوان موانع شکل گیری شبکه منطقه ای در فرایند دگرگونی کالبدی - فضایی سکونتگاههای روستایی چاویماق آذربایجان شرقی نتیجه گرفتند که جریانهای فضایی اثرگذار برای شکل گیری شبکه منطقه ای در نخستین فعالیت های اقتصادی در بستر نظام کالبدی سکونتگاههای روستایی، اغلب ناقص و یا از الگوی یکسویه تبعیت می نماید.
سعیدی و همکاران	۱۳۹۷	دریک بررسی تحت عنوان نقش پیوندهای روستایی - شهری در شکل پذیری شبکه محلی در نواحی مرزی ناحیه گمیشان گلستان در تحلیل پیوندهای روستایی - شهری به این نتیجه دست یافتند که واقع شبکه محلی موجود با توجه به ناکافی بودن جریان ها و پیوندهای روستایی - شهری هنوز کامل نشده است. و با بررسی توزیع فضایی مراکز جمعیتی و فعالیتی و عملکردها در سطح این محدوده مشخص شد تمرکز اصلی جمعیت، فعالیت ها، خدمات و عملکردها در قسمت شرقی شهرستان به نسبت بخش غربی کمی بیشتر است
سجاسی قیداری و همکاران	۱۳۹۶	در تحقیقی تحت عنوان تحلیل فضایی پیوندهای روستا شهری در شهرستان کوهدشت به این نتیجه رسیدند که حدود ۵۸ درصد پاسخگویان ترجیح می دهند برای دریافت خدمات بصورت روزانه، هفتگی و یا ماهانه به این شهر مراجعه کنند و جریاناتی قوی بین نقاط روستایی و نقاط شهری کوهدشت وجود دارد و در سلسله مراتب شبکه ای سطح اول، همه شهرها و مراکز دهستان در دریافت خدمات، تابع کانون شهری کوهدشت میباشند.

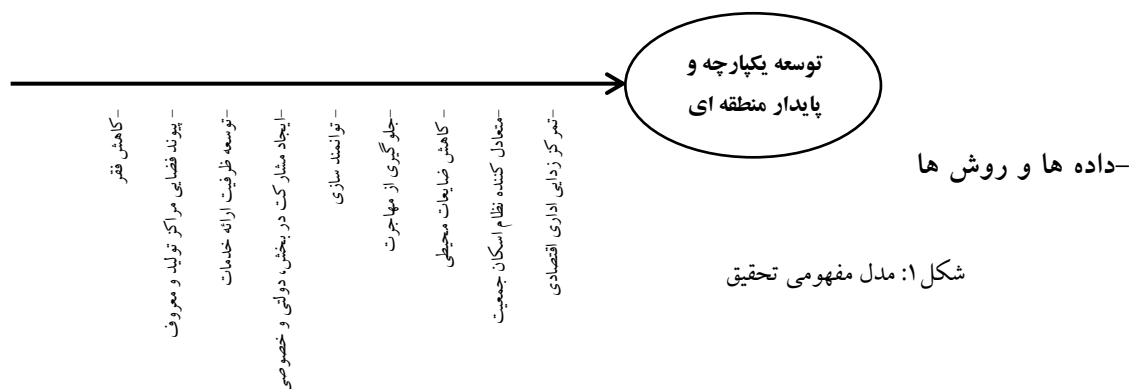
- 4 - Dorosh & Jeem
5 - Lee
6 - Julio
7 - Kolombo Peter
8 - Yasotacee
9 - kalee & Menon
10 - Sule

۱۳۹۲	اکبریان رونیزی و همکاران	در پژوهشی تحت عنوان نقش شهرهای کوچک در بهبود کیفیت زندگی روستاهای پیرامون بخش رونیز استهبان) متذکر شدند که بیشترین بهبود به ترتیب مربوط به حوزه های کیفیت زیرساخت ها، سلامت و بهزیستی فردی و آموزش و فرهنگ بوده و میزان فاصله از شهر رونیز عامل مؤثری بر سطح کیفیت زندگی روستاهاست
۱۳۹۴	مکانیکی وسرزهی	در تحقیقی تحت عنوان نقش شهر کوچک سریشه در پیوندهای روستا شهری نشان دادند که روستاهای پیرامون به خاطر نزدیکی به این شهر ترجیح می دهند جهت انجام امور اداری و خرید مایحتاج اساسی زندگی به این شهر مراجعه کنند. بیشترین پیوندها در شهر سریشه جابجائی یک سویه افراد بوده و این شهر در زمینه پیوندهای دوسویه و مکمل بویژه در بخش های اقتصادی و تولیدی با روستاهای پیرامونش نقش خود را به خوبی ایفا نکرده است .

هدف کلی از این مطالعه بررسی پیوند روستائی شهری در بخش گرکن جنوبی شهرستان مبارکه بانقش آفرینی شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه (مرکز شهرستان) می باشد که بدنبال این هدف ، سه سوال مدنظر محقق بوده است: (۱) بین فاکتور فاصله و دسترسی سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی بامیزان مراجعه به شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه چه رابطه ای وجود دارد؟ (۲) شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه در بین روستاهای بخش گرکن جنوبی در جریان پیوند فیزیکی ، پیوند اقتصادی و پیوند خدماتی از چه جایگاهی برخوردار است؟ (۳) پیوند روستاشهری در سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی چه تاثیراتی رابه دنبال داشته است؟

جریان اطلاعات

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

معرفی منطقه مورد مطالعه:

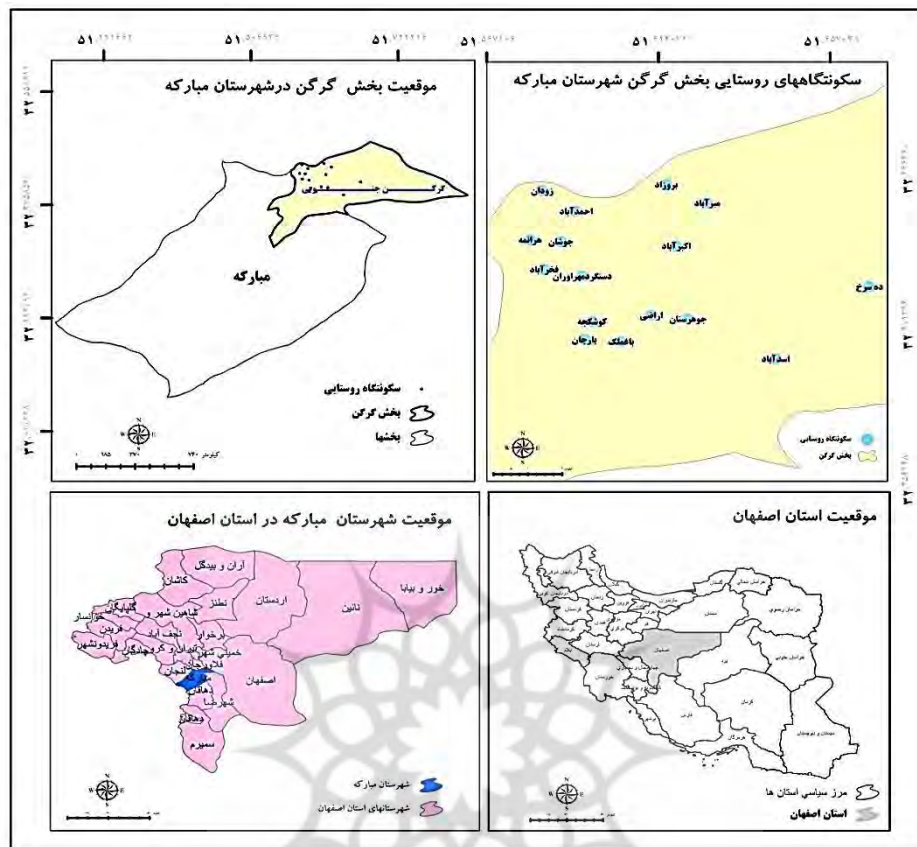
شهرستان مبارکه با توجه به موقعیت خاص صنعتی کشاورزی خود به عنوان یکی از شهرستانهای پررونق و با ۴۰۰ واحد صنعتی کوچک و بزرگ (مجتمع فولاد مبارکه، شرکت پلی اکریل اصفهان، سیمان سپاهان، شرکت فراورده های نسوز و...) در جنوب غرب استان اصفهان قرار گرفته است. از نقطه نظر موقعیت جغرافیایی این شهرستان بین طولهای بین ۵۱ درجه و ۱۲ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۴۹ دقیقه شرقی و عرض ۳۲ درجه و ۲ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۲۷ دقیقه شمالی واقع شده است. این شهرستان در حاشیه زرخیز رودخانه زاینده رود قرار گرفته و از شمال به ارتفاعات کلاه قاضی و گردنه لاشتر، از شمال غرب به شهرستان زرین شهر، از شرق به شهرستان شهرضا و از جنوب به شهرستان بروجن (استان چهارمحال و بختیاری) محدود گردیده است. این شهرستان به مرکزیت شهر مبارکه با وسعت ۹۵۹ کیلومتر مربع دارای ۶ نقطه شهری (مبارکه، زیباشهر، طالخونچه، دیزیچه، کرکوند و مجلسی) و دو بخش (مرکزی و گرکن جنوبی)، ۵ دهستان (کرکوند، طالخونچه، دیزیچه، نورآباد و گرکن) و ۲۳ سکونتگاه روستایی می باشد (شکل شماره ۲).

در این پژوهش جایگاه شهر کوچک زیبا شهر در بحث پیوند شهر و روستا مورد بررسی قرار گرفته است. این شهر در سال ۱۳۸۱ از به هم پیوستن سه روستای خولنجان، لنج و آدرگان به وجود آمده و به عنوان مرکز بخش گرکن جنوبی در فاصله ۴۰ کیلومتری شهر اصفهان و ۵ کیلومتری شهر مبارکه (مرکز شهرستان) واقع شده است. این شهر در سال ۱۳۹۵، ۱۲۰۰۰ نفر جمعیت داشته و ارتفاع آن از سطح دریامعادل ۱۶۶۵ متر می باشد. شهر کوچک زیباشهر، روستاهای بخش گرکن جنوبی را که بالغ بر ۱۶ سکونتگاه روستایی می باشند به شهر مبارکه متصل می کند و به عنوان حلقه اتصال در مسیر ارتباطی این روستاها واقع شده است.

روستاهای این بخش که در پیوند با شهر زیباشهر و مبارکه مد نظر قرار گرفته اند طبق سر شماری سال ۱۳۹۵ دارای ۱۸۴۳۶ نفر جمعیت و ۵۹۲۷ خانوار بوده اند. در جدول شماره (۶) اسامی این

روستاها به همراه میزان جمعیت ، خانوار و فواصل آنها تاشهر کوچک زیباشهر و مرکز شهرستان (شهر مبارکه) آمده است .

شکل ۲: موقعیت استان اصفهان در ایران ، شهرستان مبارکه در استان اصفهان و بخش گرگن جنوبی در شهرستان مبارکه

روش و ابزارتحقیق: در این پژوهش تلاش شد با بهره گیری از روش توصیفی- تحلیلی و با دوشیوه کتابخانه ای(بررسی اسنادومدارک وجمع آوری آمار واطلاعات) ومیدانی(مشاهده ،مصاحبه وتکمیل پرسشنامه) هدف از این پژوهش تحقق یابد. مطابق جدول شماره ۱جامعه آماری تحقیق، کل سکونتگاههای روستائی بخش گرگن جنوبی شهرستان مبارکه را در بر گرفت که بر اساس فرمول کوکران تعداد نمونه به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شد که به نسبت تعدادخانوار روستاها، حداقل ۱۰ پرسشنامه وحداکثر ۴۰ پرسشنامه توزیع شد و سوالات پرسشنامه جمعاً ۵۵ معیار رادربرگرفت .

جدول شما ره(۱) جامعه آماری به همراه نمونه وتعداد پرسشنامه درمنطقه مورد مطالعه

تعداد روستا	جامعه آماری تعدادخانوار	تعداد نمونه	تعداد پرسشنامه توزیع شده	تعداد پرسشنامه تکمیل شده	ضریب برگشتی(درصد)
۱۶	۵۹۲۷	۳۴۰	۳۴۰	۲۶۰	۷۶/۵۰

نگرش پاسخ دهندگان براساس طیف لیکرت پنج قسمتی باتوجه به گویه های خیلی زیاد با امتیاز (۵)، زیاد (۴)، متوسط (۳)، کم (۲) و بسیار کم (۱) رتبه بندی شد. مقیاس مورد استفاده از نوع ترتیبی و روایی پرسشنامه با استفاده از بررسی مطالعات مشابه و نرخ پایایی پرسشنامه مذکور با استفاده از آزمون آلفای کربنباخ ۰/۷۷ تعیین شد. داده های گردآوری شده با استفاده از نرم افزارهای SPSS¹¹ پردازش و تحلیل گردید و برای تجزیه و تحلیل آنها از آمار توصیفی و استنباطی (فراوانی و درصد آن و آزمون همبستگی پیرسون، آزمون T تک نمونه ای) بهره گرفته شده است.

- یافته ها و بحث:

- ویژگیهای فردی پاسخگویان:

طبق بررسی های به عمل آمده، اکثریت افراد مورد مطالعه (۹۸/۸٪) مرد و مابقی حجم نمونه را زنان تشکیل داده اند. از تعداد کل افراد نمونه، ۹۳/۵٪ متاهل می باشند و مابقی جامعه نمونه، مجرد هستند، که علت این امر تلاش محقق برای گردآوری اطلاعات از سرپرستان خانوارها بوده است.

طبق بررسی های به عمل آمده کشاورزان و مشاغل آزاد با ۷۲٪ بیشترین میزان حجم نمونه سکونتگاههای روستائی می باشند و کمترین میزان به زنان خانه دار اختصاص دارد که علت آن بیشتر توجه به سرپرستان خانوار بوده است. طبق بررسی های به عمل آمده، از نظر وضعیت تحصیل، افراد با تحصیلات متوسطه و فوق دیپلم با ۷۵/۴٪ بیشترین میزان را به خود اختصاص داده اند.

- میزان مراجعات، فراوانی و پایداری پیوند روستائی شهری و رابطه آن با فاکتور مسافت:

تا سال ۱۳۸۱ پیوند خدماتی سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی عمدتاً با شهر مبارکه (مرکز شهرستان) بود. از اوایل سال ۱۳۸۱ سه روستای آدرگان، خولنجان و لنج درهم ادغام شد و بانام زیباشهر تبدیل به شهر شد و با عنوان مرکز بخش از همان زمان با دریافت یکسری از خدمات اداری، انتظامی و تجاری، آموزشی و اقتصادی و . . . . میزان مراجعات سکونتگاههای روستائی واقع در این بخش به شهر مبارکه کاهش پیدا کرد و شهر زیباشهر از این نظر ارجحیت پیدا کرد. جدول شماره ۲ میزان مراجعات تمامی روستاهای بخش گرکن جنوبی به دوشهر زیبا شهر و مبارکه را نشان می دهد، مطابق این جدول سکونتگاههای روستائی نزدیک به شهر کوچک زیباشهر به لحاظ سهولت دسترسی و طی فاصله زمانی اندک ترجیح می دهند در دریافت خدمات سطوح پائین به این شهر مراجعه کنند که از جمله این روستاها می توان به روستاهائی اشاره کرد که طبق جدول شماره ۷ از فاصله زمانی کمتر از ۵ کیلومتر برخوردار هستند. مراجعات این روستاها به شکل روزانه و مطابق با جدول شماره (۲) میزان ۳۸/۱ درصد را به خود اختصاص داده اند و این برتری را می توان در مقایسه با شهر مبارکه در جدول مذکور مشاهده کرد. روستاهائی که از فاصله زمانی بیش از ۵ کیلومتر برخوردار هستند جهت دریافت خدمات ترجیح می دهند سه

¹¹ - statistical package of the social sciences

یادوباردر هفته به شهر مبارکه مراجعه کنند به گونه ای که در جدول مذکور میزان این مراجعات جمعاً به حدود ۶۵ درصد می رسد.

جدول شماره (۲) توزیع فراوانی پاسخ دهندگان بر اساس میزان مراجعه تمامی روستاهای بخش گرکن جنوبی به دوشهر زیباشهر و مبارکه

به شهر مبارکه		به شهر زیباشهر		میزان مراجعات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
٪ ۲۱/۵	۵۶	٪ ۳۸/۱	۹۹	روزانه
٪ ۳۷/۷	۹۸	٪ ۲۵	۶۵	سه بار در هفته
٪ ۳۱/۲	۸۱	٪ ۲۲/۷	۵۹	دو بار در هفته
٪ ۱/۵	۴	٪ ۳/۵	۹	سه بار در ماه
٪ ۸/۱	۲۱	٪ ۱۰/۸	۲۸	دو بار در ماه
۱۰۰	۲۶۰	۱۰۰	۲۶۰	مجموع

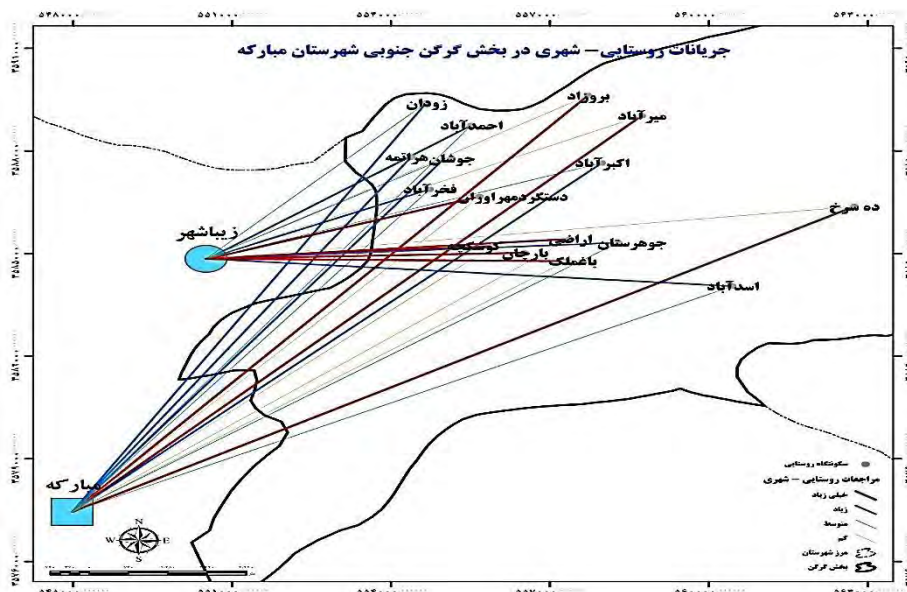
- یافته های محقق، ۱۳۹۸

تحلیل رابطه میزان مناسبات و مراجعات سکونتگاههای روستائی باشهر کوچک زیباشهر و شهر مبارکه بادر نظر گرفتن عامل مسافت تاشهر زیباشهر (مرکز بخش) و شهر مبارکه (مرکز شهرستان) بر اساس آزمون همبستگی پیرسون انجام شد. همانطور که در جدول شماره (۳) نشان داده شده است، بین میزان مراجعات روستاها باشهر و مسافت روستاها از مرکز بخش و مرکز شهرستان همبستگی آماری وجود دارد. این همبستگی در سطح ۹۵ درصد است و این همبستگی برای شهر کوچک زیباشهر با سطح معنی داری ۰/۰۰۰ معادل ۰/۴۲۰- است که متوسط ارزیابی می شود. نتایج مذکور بیانگر آن است که هرچه مسافت روستاها از شهر کوچک زیباشهر بیشتر باشد، روابط و مراجعات روستاها با آن کمتر و بالعکس هرچه مسافت روستاها از مرکز بخش کمتر باشد میزان مراجعات بیشتر خواهد بود. این همبستگی برای شهر مبارکه (مرکز شهرستان) با سطح معناداری ۰/۷۰۸ معادل ۰/۰۲۳- است که این رابطه مستقیم و ضعیف ارزیابی می شود. و نتایج مذکور بیانگر آن است که هرچه مسافت روستاها از شهر مبارکه بیشتر باشد روابط و مراجعات روستاها با آن بیشتر و بالعکس هرچه مسافت روستاها از مرکز شهرستان کمتر باشد میزان مراجعات کمتر خواهد بود (شکل شماره ۳).

جدول شماره (۳) ضریب همبستگی بین مسافت و شاخص مراجعات و مناسبات به شهر کوچک زیباشهر و شهر مبارکه

مسافت	آزمون آماری	میزان مناسبات و مراجعات روستاها باشهر
مسافت روستاها از مرکز بخش (شهر کوچک زیباشهر)	Pearson correlation	-۰/۴۲۰
	Significance(2-tailed)	۰/۰۰۰
	N	۲۶۰
مسافت روستاها از مرکز شهرستان (شهر مبارکه)	Pearson correlation	۰/۰۲۳
	Significance(2-tailed)	۰/۷۰۸
	N	۲۶۰

- یافته های محقق، ۱۳۹۸

شکل شماره ۳: پیوندهای روستا-شهری در محدوده مورد مطالعه

- بررسی پیوند فیزیکی سکونتگاههای روستایی به شهر کوچک زیباشهر در مقایسه با شهر مبارکه:

گسترش روابط فیزیکی مانند شبکه راههای مواصلاتی باعث رشد و توسعه سکونتگاههای روستایی می گردد و یکپارچگی فضائی جوامع اساساً از روابط فیزیکی و از طریق شبکه های حمل و نقل بوجود می آید. راههای جدید می تواند فاصله ها را کوتاه کند، زمان را محدود سازد، هزینه ها را کاهش دهد، روابط بین روستاها را توسعه بخشد و مراکز تولیدات کشاورزی و دامی را به مرکز توزیع و مصرف ارتباط دهد. در جدول شماره ۴ اسامی روستاهای بخش گرگن جنوبی به تفکیک جمعیت و خانوار و مسافت فیزیکی و فاصله زمانی آمده است. در این جدول مهمترین فاکتورها در بحث پیوند فیزیکی، نوع شبکه های ارتباطی و بعد مسافت و فاصله فیزیکی هر یک از روستاها با شهر کوچک زیباشهر و شهر مبارکه می باشند. همانطور که در جدول مذکور مشاهده می شود، ارتباط روستاهای ده سرخ، اسدآباد، جوهرستان، اراضی و باغملک با شهر زیباشهر و مبارکه از طریق راه اصلی (اتوبان) امکان پذیر است و در روستای اکبرآباد و میرآباد ارتباط آنها با شهرهای مذکور ابتدا از طریق راه های فرعی و بقیه مسیر از طریق راه های اصلی امکان پذیر می باشد. مابقی روستاها ارتباط آنها با شهر زیباشهر از طریق راه فرعی آسفالتی و ارتباط بقیه مسیر تا مبارکه از طریق راه اصلی امکان پذیر می باشد. روستاهائی که شبکه مواصلاتی آنها راه فرعی است حتماً بایستی جهت ارتباط با شهر مبارکه از مرکز شهر زیباشهر عبور کنند در حالیکه مابقی روستاها از این ویژگی برخوردار نیستند و همین مسئله باعث شده است که این روستاها در دریافت خدمات سطوح پائین به شهر زیبا شهر مراجعه کنند و بقیه روستاها ترجیح می دهند حتی در دریافت خدمات سطح پائین به شهر مبارکه مراجعه کنند. فاصله زمانی فاکتور دیگری است که در این خصوص مورد بررسی قرار گرفته است. این فاکتور از طریق ماتریس فاصله مراکز سکونتگاهها با در نظر گرفتن موقعیت منطقه از نظر توپوگرافی و نوع راه محاسبه می شود. روستاهای مورد مطالعه در منطقه هموار واقع شده اند و نوع شبکه مواصلاتی آنها نیز در جدول مذکور مشخص شده است با در نظر گرفتن این دو عامل، فاصله زمانی این روستاها نسبت به مسافت فیزیکی عدد کمتری را نشان می

دهد و همین عامل به همراه توسعه وسایل حمل و نقل عمومی مسافر (اتوبوس واحد) و خودرو شخصی بویژه در سالهای اخیر میزان پیوند فیزیکی سکونتگاههای روستائی منطقه رادرحوزه رفت و آمدهای روزانه بویژه در دریافت خدمات عمومی و دولتی و بخش های اقتصادی (نیروی کار کشاورزی و شاغلان در بخش صنایع مجاور) بویژه باشهر مبارکه امکان پذیر ساخته است. در جدول شماره ۵ میزان این مراجعات به تفکیک سکونتگاههای روستائی در قالب پیوند فیزیکی رتبه بندی شده است.

جدول شماره (۴) روستاهای بخش گرکن جنوبی به تفکیک جمعیت ، خانوار ، مسافت و فاصله زمانی

نام روستا	تعداد جمعیت سال ۱۳۹۵	تعداد خانوار سال ۱۳۹۵	نوع شبکه ارتباطی	مسافت		فاصله زمانی	
				شهر کوچک زیبا (بخش) کیلومتر	شهر مبارکه (مرکز شهرستان) کیلومتر	فاصله زمانی تا زیبا شهر (دقیقه)	فاصله زمانی تا مبارکه (دقیقه)
دهسرخ	۳۷۱۳	۱۱۱۴	راه اصلی	۸	۱۳	۵/۳	۸/۶
اسد آباد	۴۹۸	۱۶۰	راه اصلی	۵	۱۰	۳/۳	۶/۶
جوهرستا ن	۹۳۸	۲۷۸	راه اصلی	۴/۳۰	۹/۳۰	۲/۹	۶/۲
اراضی	۱۰۷۷	۵۲۵	راه اصلی	۳/۸	۸/۸	۲/۵	۵/۸
باغملک	۱۹۰۱	۶۲۳	راه اصلی	۲/۶	۷/۶	۱/۷	۵
اکبر آباد	۲۵۲	۹۱	راه اصلی و راه فرعی	۷/۸	۱۲/۸	۵/۷	۹
میرآباد	۲۹۳	۸۳	راه اصلی و راه فرعی	۸/۸	۱۳/۸	۶/۵	۹/۸
بروزاد	۶۹۴	۲۲۲	راه فرعی	۱۰/۸	۱۵/۸	۸/۶	۱۱/۹
کوشگیچه	۱۱۱۶	۳۶۸	راه فرعی	۲	۷	۱/۶	۴/۹
بارچان	۷۲۲	۲۱۰	راه فرعی	۲/۲	۷/۲	۱/۸	۵/۱
دستگرد مهر آوران	۱۰۸۶	۳۴۹	راه فرعی	۲/۴	۷/۴۰	۱/۹	۵/۲
احمد آباد	۱۴۰۵	۴۲۴	راه فرعی	۵/۴	۱۰/۴	۴/۳	۷/۶
زودان	۱۲۹۸	۳۶۳	راه فرعی	۷/۵	۱۲/۵	۶	۹/۳
جوشان	۵۴۸	۱۷۲	راه فرعی	۶	۱۱	۴/۸	۸/۱
هراتمه	۱۰۳۳	۳۴۴	راه فرعی	۶/۵	۱۱/۵	۵/۲	۸/۵
فخر آباد	۱۸۶۲	۵۹۱	راه فرعی	۴	۹	۳/۲	۶/۵

-یافته های محقق، ۱۳۹۸

جدول شماره (۵) رتبه بندی روستاهای بخش گرکن چنوبی براساس پیوند فیزیکی به تفکیک پیوند بازباشهر و مبارکه

ردیف	روستا	زیباشهر		مبارکه	
		رتبه	میانگین هندسی	رتبه	میانگین هندسی
۱	دهسرخ	۱۱	۵۴.۱	۷	۴۴.۳
۲	اسد آباد	۳	۳۴.۴	۳	۲۵.۴
۳	جوهرستان	۸	۲۷.۳	۱	۶۵.۴
۴	اراضی	۱	۵	۴	۴
۵	باغملک	۲	۵۹.۴	۲	۵۹.۴
۶	اکبر آباد	۵	۸۷.۳	۱۰	۶۷.۱
۷	میرآباد	۹	۲۳.۲	۹	۶۷.۲
۸	بروزاد	۳	۳۴.۴	۶	۶۳.۳
۹	کوشگیچه	۶	۷۵.۳	۵	۷۵.۳
۱۰	بارچان	۶	۷۵.۳	۵	۷۵.۳
۱۱	دستگرد مهر آوران	۷	۴۲.۳	۱۱	۵۰.۱
۱۲	احمد آباد	۶	۷۵.۳	۸	۳
۱۳	زودان	۱۰	۲	۹	۶۷.۲
۱۴	جوشان	۴	۴	۸	۳
۱۵	هراتمه	۱	۵	۸	۳
۱۶	فخر آباد	۴	۴	۴	۴

-ارزیابی نقش شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه در پیوند خدماتی روستا شهری:

برای شناخت روابط بین شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه بانقاط روستائی واطلاع از میزان وابستگی این سکونتگاهها به شهرهای مذکور وهمچنین درصد شدت این مناسبات، از شاخص های مختلف اداری، درمانی، آموزشی، فرهنگی، ارتباطی و تجاری استفاده شده است. در خصوص نقش شهر زیباشهر در برقراری پیوند خدماتی روستاهای مورد مطالعه، ۱۲ شاخص مورد نظر بوده که در این میان، نقش شهر کوچک زیباشهر فقط در ارائه خدمات بانکی وقرض الحسنه به روستاهای مورد مطالعه پررنگ بوده است و در بقیه خدمات، روستاهای مذکور بصورت متوسط تا ضعیف به شهر زیباشهر وابسته بوده اند آن هم در مورد خدماتی که در روستاها موجود نبوده است به گونه ای که پاسخگویان در این خصوص بیان کرده اند که به میزان ۵۵/۸ درصد باشدت خیلی زیاد تا زیاد در دریافت خدمات بانکی به شهر زیباشهر به لحاظ سهولت دسترسی وابسته اند. طبق بررسی های به عمل آمده شهر مبارکه به عنوان مرکز شهرستان در ارائه خدمات سطوح بالاتر از جایگاه بهتری در مقایسه باشهر زیباشهر برخوردار می باشد و در این خصوص پاسخگویان ترجیح می دهند جهت دریافت خدمات در درجه اول به شهر مبارکه مراجعه کنند. این مناسبات باشدت خیلی زیاد تا زیاد در دریافت اکثر خدمات در جدول مذکور نشان داده شده است

جداول شماره 6 و 8 محاسبه آماره T نقش شهر کوچک زیباشهر در پیوند خدماتی روستاهای مورد مطالعه رانشان می دهد. مطابق جداول مذکور همه متغیرهای مذکور دارای سطح معناداری 0/000 است که کوچکتر از 0/05 بوده و نشان دهنده وجود رابطه می باشد. میانگین همه متغیرها بجز عرضه خدمات بانکی کمتر از 3 (حدمطلوب جامعه) بوده است. ، بنابراین طبق جدول شماره 8، شهر کوچک زیباشهر در زمینه پیوندهای خدماتی بر روی این متغیرها اثر مثبتی نداشته است. جداول شماره 7 و 8 بیانگر محاسبه آماره T نقش شهر مبارکه در میزان مناسبات روستاهای مورد مطالعه می باشد. مطابق جداول مذکور سطح معناداری برای همه متغیرها 0/000 بوده و کوچکتر از 0/05 می باشد و نشان دهنده رابطه می باشد و برعکس شهر زیباشهر، میانگین همه متغیرها به جز خرید مجله و روزنامه بیشتر از 3 (حدمطلوب جامعه) می باشد و در این خصوص شهر مبارکه در مقایسه باشهر زیباشهر در زمینه پیوندهای خدماتی بر روی این متغیرها اثر مثبتی داشته است. با توجه به اینکه 12 متغیر در این بررسی مورد سنجش قرار گرفتند می توان نتیجه گرفت که از نظر افراد پرسش شونده شهر کوچک زیباشهر (میانگین 1/98) در مقایسه باشهر مبارکه (میانگین 3/24) در زمینه پیوندهای خدماتی باروستاهای پیرامونش ضعیف عمل کرده و نقش خود را در این زمینه به خوبی ایفا نکرده است. در جدول شماره 9 سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی بر اساس پیوند خدماتی رتبه بندی شده اند.

جدول شماره (6) محاسبه آماره T نقش شهر کوچک زیباشهر در پیوند خدماتی روستاهای مورد مطالعه

متغیر خدماتی	میانگین	انحراف استاندارد	آماره محاسبه شده T
خدمات اداری	2/85	0/86	-2/81
خدمات درمانی و دارو خانه	2/66	1/14	-4/74
خدمات آموزشی (هنرستان ، دبیرستان و مرکز فنی حرفه ای)	1/83	0/92	-20/43
خدمات ارتباطی (اینترنت و کافی نت)	2/33	0/91	-11/75
خدمات حقوقی ، مشاوره و مهندسی	1/03	0/27	-114/97
خدمات بانکی و قرض الحسنه	3/38	1/088	0/569
خدمات ورزشی	2/02	0/96	16/34
خرید مجله و روزنامه	1/36	0/56	47/14
خرید مایحتاج اساسی (خوراک)	2/37	1/03	9/68
خرید پوشاک	1/37	0/68	38/22
خدمات فرهنگی و کتابخانه عمومی	1/72	0/96	21/17
خرید لوازم منزل و کالاهای لوکس	1/28	0/62	44/26

-یافته های محقق، 1398

جدول شماره (7) محاسبه آماره T نقش شهر مبارکه در پیوند خدماتی روستاهای مورد مطالعه

متغیر خدماتی	میانگین	انحراف استاندارد	آماره محاسبه شده T
خدمات اداری	4/38	0/72	30/86
خدمات درمانی و دارو خانه	4/15	0/96	19/22

۲۵/۹۳	۰/۷۷	۴/۲۳	خدمات آموزشی (هنرستان ، دبیرستان و مراکز فنی و حرفه ای)
۵/۵۹	۱/۱۵	۳/۴	خدمات ارتباطی (اینترنت و کافی نت)
۵/۵۹	۱/۱۵	۳/۴۰	خدمات بانکی و قرض الحسنه
۹/۹۱	۱/۰۷	۳/۶۵	خدمات حقوقی ، مشاوره و مهندسی
۷/۶۳	۱/۰۱	۳/۴	خدمات ورزشی
-۱/۶۵	۱/۳۱	۲/۸۶	خرید مجله و روزنامه
۹/۶۷	۱/۱۶	۳/۷۰	خرید مایحتاج اساسی (خوراک)
۳۱/۹۰	۰/۶۷	۴/۲۸	خرید پوشاک
۶/۴۸	۱/۰۷	۳/۴۳	خدمات فرهنگی و کتابخانه عمومی
۲۳/۸۲	۰/۹۴	۴/۳۹	خرید لوازم منزل و کالاهای لوکس

-یافته های محقق، ۱۳۹۸

جدول شماره (۸) محاسبه آماره T محاسبه شده نقش شهرهای زیباشهر و مبارکه در پیوند خدماتی روستاهای مورد مطالعه

شهر مبارکه						شهر کوچک زیباشهر					
تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف استاندارد	آماره محاسبه شده T	درجه آزادی	سطح معناداری	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف استاندارد	آماره محاسبه شده T	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۶۰	۱/۹۱۲	۰/۰۳۱۰۱	-۳۵/۰۷۹	۲۵۹	۰/۰۰۰	۲۶۰	۳/۸۱۷۰	۰/۳۹۱۰	۲۰/۸۹۶	۲۵۹	۰/۰۰۰

-یافته های محقق، ۱۳۹۸

جدول شماره (۹) رتبه بندی روستاهای بخش گرکن جنوبی بر اساس پیوند خدماتی به تفکیک پیوند بازبیشهر و مبارکه

ردیف	روستا	زیباشهر		مبارکه	
		رتبه	میانگین هندسی	رتبه	میانگین هندسی
۱	دهسرخ	۶	۶۵.۳	۱۲	۵۸.۱
۲	اسد آباد	۷	۳۸.۳	۴	۳۷.۲
۳	جوهرستان	۵	۸۸.۳	۶	۳۰.۲
۴	اراضی	۱۳	۷۷.۲	۵	۳۳.۲
۵	باغملک	۴	۹۰.۳	۱۱	۸۰.۱
۶	اکبر آباد	۸	۲۰.۳	۱	۴۹.۲
۷	میرآباد	۹	۰۶.۳	۹	۰۸.۲
۸	بروزاد	۱۱	۸۶.۲	۳	۴۳.۲
۹	کوشگیچه	۳	۹۳.۳	۷	۱۷.۲
۱۰	بارچان	۱	۳۷.۴	۱۰	۸۹.۱
۱۱	دستگرد مهر آوران	۸	۵۸.۳	۲	۴۵.۲
۱۲	احمد آباد	۱۲	۸۵.۲	۱۳	۴۸.۱
۱۳	زودان	۹	۰۶.۳	۹	۰۸.۲
۱۴	جوشان	۳	۳	۱۰	۸۹.۱
۱۵	هراتمه	۱۴	۴۴.۲	۸	۱۱.۲
۱۶	فخر آباد	۲	۲۲.۴	۸	۱۱.۲

-ارزیابی نقش شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه در پیوند اقتصادی روستا شهری:

سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی به لحاظ داشتن زمینهای حاصلخیز و همجواری بارودخانه زاینده رود یک منطقه کشاورزی محسوب می شوند و به همین لحاظ در جریان بررسی نقش شهر کوچک زیباشهر در مقایسه باشهر مبارکه در برقراری پیوند اقتصادی با سکونتگاههای روستائی بخش گرکن جنوبی جمعاً ۷ متغیر در قالب بخش کشاورزی و دامداری مورد سنجش قرار گرفته است.

در خصوص نقش شهر زیباشهر در برقراری پیوند اقتصادی روستاهای مورد مطالعه، ۷ متغیر مورد نظر بوده که در این میان، نقش شهر کوچک زیباشهر فقط در ارائه ۳ مورد از متغیرهای اقتصادی پررنگ بوده است و در بقیه متغیرها نظیر فروش محصولات زراعی و باغی و فروش فرآورده های دامی، (به لحاظ پائین بودن ظرفیت بازار فروش) وابستگی روستاهای مذکور به شهر زیباشهر بصورت خیلی ضعیف بوده است به گونه ای که پاسخگویان در این خصوص بیان کرده اند برای تهیه ابزارآلات کشاورزی و نهاده های کشاورزی (بذر، کود و سم) به میزان ۷۰ درصد و برای تهیه مصالح ساختمانی به میزان ۵۰ درصد باشد تا متوسط به شهر زیباشهر (به لحاظ نزدیکی و سهولت دسترسی) مراجعه می کنند. طی بررسی های به عمل آمده شهر مبارکه به عنوان مرکز شهرستان در مقایسه باشهر زیباشهر در جریان پیوند اقتصادی از جایگاه متوسطی برخوردار بوده است و فقط در دریافت خدمات دامپزشکی به خاطر کمبود این نوع خدمات در شهر زیباشهر در این خصوص پاسخگویان ترجیح می دهند به شهر مبارکه مراجعه کنند.

جداول شماره ۱۰ و ۱۲ محاسبه آماره T نقش شهر کوچک زیباشهر در پیوند اقتصادی روستاهای مورد مطالعه رانشان می دهد. مطابق جداول مذکور همه متغیرهای مذکور دارای سطح معناداری ۰/۰۰۰ است که کوچکتر از ۰/۰۵ بوده و نشان دهنده وجود رابطه می باشد. میانگین ۴ متغیر کمتر از ۳ (حد مطلوب جامعه) بوده و میانگین ۳ متغیر بیشتر از ۳ می باشد. بنابراین طبق جدول شماره ۱۰، شهر کوچک زیباشهر در زمینه پیوندهای اقتصادی در مجموع با توجه به میانگین اکثر متغیرها که پائین تر از حد مطلوب است، اثر مثبتی نداشته است. جداول شماره ۱۱ و ۱۲ بیانگر محاسبه آماره T نقش شهر مبارکه در میزان مناسبات روستاهای مورد مطالعه می باشد. مطابق جداول مذکور سطح معناداری برای همه متغیرها ۰/۰۰۰ بوده و کوچکتر از ۰/۰۵ می باشد و نشان دهنده رابطه می باشد و برعکس شهر زیباشهر، میانگین همه متغیرها به جز فروش فرآورده های دامی و تهیه ابزارآلات کشاورزی، بیشتر از ۳ (حد مطلوب جامعه) می باشد و در این خصوص شهر مبارکه در مقایسه باشهر زیباشهر در مجموع در زمینه پیوندهای اقتصادی بر روی این متغیرها اثر مثبتی داشته است. با توجه به اینکه ۷ متغیر در این بررسی مورد سنجش قرار گرفتند می توان نتیجه گرفت که از نظر افراد پرسش شونده شهر کوچک زیباشهر (میانگین ۲/۱۰) در مقایسه باشهر مبارکه (میانگین ۳/۳۴) در زمینه پیوندهای اقتصادی با روستاهای پیرامونش به شکل نسبتاً متوسط عمل کرده و نقش خود را در این زمینه به خوبی ایفا نکرده است.

جدول شماره (۱۰) محاسبه آماره T نقش شهر کوچک زیباشهر در پیوند اقتصادی روستاهای مورد مطالعه

متغیر اقتصادی	میانگین	انحراف استاندارد	آماره محاسبه شده T
فروش محصولات زراعی و باغی	۱/۷۲	۰/۸۹	-۲۳/۱۳
فروش محصولات دامی	۱/۸۴	۱/۰۱	-۱۸/۲۹
تهیه ابزار و آلات کشاورزی	۳/۰۷	۰/۹۶	۱/۶
تامین مصالح ساختمانی	۳/۰۶	۰/۹۰	۱/۱۷
تهیه نهاده های کشاورزی (بذر، کود، سم و . . .)	۳/۱۱	۱/۰۱	۱/۷
تهیه نهاده های ترویجی، توسعه ای و بیمه	۱/۰۱	۰/۱۲	-۲۵۹/۵
خدمات دامپزشکی و داروخانه دامپزشکی	۱/۱۲	۰/۴۲	-۷۱/۷۶

-یافته های محقق، ۱۳۹۸

جدول شماره (۱۱) محاسبه آماره T نقش شهر مبارکه در پیوند اقتصادی روستاهای مورد مطالعه

متغیر اقتصادی	میانگین	انحراف استاندارد	آماره محاسبه شده T
فروش محصولات زراعی و باغی	۳/۸۲	۱/۰۳	۱۲/۸۹
فروش محصولات دامی	۲/۷۲	۱/۰۸	-۴/۱۲
تهیه ابزار و آلات کشاورزی	۲/۶۳	۱/۲۰	-۴/۸۳
تامین مصالح ساختمانی	۳/۴۹	۱	۷/۸۴
تهیه نهاده های کشاورزی (بذر، کود، سم و . . .)	۳/۱۸	۱/۰۹	۲/۷۲
تهیه نهاده های ترویجی، توسعه ای و بیمه	۳/۵۸	۱/۰۸	۸/۲۷
خدمات دامپزشکی و داروخانه دامپزشکی	۴/۲۱	۱/۰۵	۱۹/۷۵

-یافته های محقق، ۱۳۹۸

جدول شماره (۱۲) محاسبه آماره T محاسبه شده نقش شهرهای زیباشهر و مبارکه در پیوند اقتصادی روستاهای مورد مطالعه

شهر مبارکه						شهر کوچک زیباشهر					
تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف استاندارد	آماره T محاسبه شده	درجه آزادی	سطح معناداری	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف استاندارد	آماره T محاسبه شده	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۶۰	۲/۱۰۶۶	۰/۳۱۲۷	-۲۸/۵۶۷	۲۵۹	۰/۰۰۰	۲۶۰	۳/۳۴۲	۰/۶۵۵	۸/۰۲۳	۲۵۹	۰/۰۰۰

جدول شماره (۱۳) رتبه بندی روستاهای بخش گرکن جنوبی بر اساس پیوند اقتصادی به تفکیک پیوند زیباشهر و مبارکه

ردیف	روستا	زیباشهر		مبارکه	
		رتبه	میانگین هندسی	رتبه	میانگین هندسی
۱	دهسرخ	۱۳	۳۴.۳	۱۲	۵۶.۱
۲	اسد آباد	۶	۶۵.۳	۵	۳۰.۲
۳	جوهرستان	۱۲	۳۶.۳	۵	۰۹.۲
۴	اراضی	۱۱	۳۷.۳	۴	۳۱.۲
۵	باغملک	۸	۶۳.۳	۸	۹۲.۱
۶	اکبر آباد	۷	۶۴.۳	۳	۳۲.۲
۷	میرآباد	۱۴	۰۵.۳	۷	۰۷.۲
۸	پروزاد	۱۰	۵۹.۳	۲	۵۱.۲
۹	کوشگچه	۴	۸۴.۳	۶	۱۵.۲
۱۰	بارچان	۵	۶۶.۳	۱۱	۵۸.۱
۱۱	دستگرد مهر آوران	۳	۷۹.۳	۱	۶۵.۲
۱۲	احمد آباد	۲	۹۸.۳	۱۳	۴۷.۱
۱۳	زودان	۱۴	۰۵.۳	۷	۰۷.۲
۱۴	جوشان	۱	۱۲.۴	۱۰	۸۴.۱
۱۵	هراتمه	۹	۶۲.۳	۹	۸۹.۱
۱۶	فخر آباد	۹	۶۲.۳	۱۰	۸۴.۱

-ارزیابی نقش و تاثیرات ناشی از پیوند شهر و روستا در بخش گرکن جنوبی در ابعاد نوآوری و تبادل اطلاعات:

بدون شک یکی از جریانات ناشی از پیوند شهر و روستا، جریان اطلاعات می باشد. روابط و پیوندهای متقابل شهر و روستا موجب شهرگرایی و نوآوری در نواحی روستائی به واسطه حرکت جمعیت و افراد از روستا به شهر و بالعکس، گسترش و پخش ایده ها و شیوه های زندگی شهری و تغییر در ساختار فرهنگی در نواحی روستائی می گردد. تاثیرات پیوند شهر کوچک زیباشهر و شهر مبارکه با روستاهای بخش گرکن جنوبی در زمینه تبادل اطلاعات و نوآوری در جدول شماره ۱۴ آمده است. جهت ارزیابی این تاثیرات، ۸ متغیر مدنظر بوده و در این راستا

از آزمون T تک نمونه ای استفاده شده است. همانطور که در جدول شماره 14 نشان داده شده، پیوندشهرهای زیباشهر و مبارکه باروستاهای منطقه مورد مطالعه توانسته است تاثیرات مهمی در تبادل اطلاعات و نوآوری در حوزه افزایش سطح آگاهی، تغییر نگرش ها و هنجارها، شهرگرائی روستائی، گرایش به خدمات لوکس، تقاضا برای خدمات شهری جدید، افزایش تراکم طبقاتی و تحول در الگوی مسکن داشته باشد. مطابق جدول شماره 14 سطح معناداری برای همه متغیرها 0/000 بوده و کوچکتر از 0/05 می باشد و در تمامی متغیرها بجز افزایش سطح آگاهی، بیشتر از 3 (حد مطلوب جامعه) می باشد و باشد و در این خصوص پیوند شهری روستائی در منطقه گرکن جنوبی باعث نوآوری و تبادل اطلاعات در سکونتگاههای روستائی شده است.

جدول شماره (14) تاثیرات پیوند شهر کوچک زیباشهر و شهر مبارکه باروستاهای بخش گرکن جنوبی در پذیرش نوآوری و تبادل اطلاعات با استفاده از آزمون T

تاثیرات	میانگین	انحراف استاندارد	آماره T محاسبه شده	سطح معناداری
1- افزایش سطح آگاهی	2/67	0/968	-0/38	0/000
2- تغییر نگرش در هنجارها و رفتارها	3/06	1/20	0/877	0/000
3- شهرگرائی	3	1/18	0/105	0/000
4- گرایش به خدمات لوکس	3/95	0/947	16/17	0/000
5- تقاضا برای خدمات شهری جدید	3/55	0/917	9/80	0/000
6- افزایش تراکم طبقاتی	3/22	0/773	4/65	0/000
7- تحول در الگوی مسکن	4/56	0/635	39/25	0/000
8- تحول در کارکرد مسکن	4/56	0/596	42/24	0/000

-یافته های محقق، 1398

-نتیجه گیری:

پیوندهای روستائی شهری مقوله ای ذهنی و مطلق نیست، بلکه به نحوی عینی، به مثابه جریان افراد، سرمایه، کالا، اطلاعات و نوآوری بین روستاها و شهرها وجود و حضور دارند. ایجاد راههای دسترسی و تسهیل برقراری پیوند بین شهرها و روستاها می تواند از طریق کوتاه نمودن فاصله ها، مقدمات توزیع امکانات و خدمات توسعه ای در کلیه روستاها و فراهم کردن زمینه برای توزیع جمعیت و بهره گیری از کلیه ظرفیت های طبیعی امکان پذیر باشد. فراهم کردن زمینه پیوند بین روستاها و شهرها، می تواند موجبات انتقال بخشی از درآمد شهری و سرمایه گذاری در روستاها و بهره گیری از ظرفیت ها و امکانات و منابع خدادادی را فراهم سازد (میکانیکی و سرزهی، 1394).

اگر در نظام سلسله مراتب سکونتگاهی، شهرهای کوچک مورد توجه قرار گرفته و تقویت شوند می توانند نقش مهمی در توسعه روستائی و برقراری پیوند شهر و روستا ایفا نمایند و بسیاری از مسائل و مشکلاتی که امروزه دامنگیر نواحی روستائی است تقلیل یابد (رشنودی، 1389: 162). به اعتقاد برخی از صاحب نظران شهرهای کوچک نقش مهمی در پیوندهای روستائی شهری دارند و به تقویت این پیوندها و تعاملات بین فضاها

جغرافیائی کمک می کنند و باعث توسعه هرچه بیشتر شهر و روستا می شوند و مشکلات و محدودیتها ی موجود در روستاها و شهرها را تا حد ممکن کاهش می دهند (میکانیکی و سرزهی، ۱۳۹۴). در خصوص جایگاه شهر کوچک زیباشهر در برقراری پیوند با روستاهای بخش گرکن جنوبی در این پژوهش به این نتایج رسیدیم که روستاهای نزدیک به شهر زیباشهر در دریافت خدمات آموزشی، درمانی، بانکی و تهیه ابزارآلات کشاورزی و تهیه مصالح ساختمانی و تهیه نهاده های کشاورزی سطوح پایین که در قالب پیوندهای خدماتی و اقتصادی مورد بررسی قرار گرفت، ترجیح می دهند با صرف وقت و هزینه کمتر به این شهر مراجعه کنند و در این خصوص نقش این شهر نسبتاً پررنگ بوده ولی این پیوند یک سویه بوده و باعث توسعه و پیشرفت روستاهای مذکور در زمینه های آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و اجتماعی نشده است و در این خصوص فرضیه ای مطرح شد که با استفاده از آمار توصیفی در قالب فراوانی و با استفاده از آزمون آتک نمونه ای در خصوص مثبت یا منفی بودن و معناداری نقش شهرهای مذکور به نتایجی که ذکر آن گذشت رسیدیم. روستاهائی که فاصله بیشتری با این شهر دارند ترجیح می دهند در برقراری پیوند های خدماتی و اقتصادی و دریافت تمامی خدمات به شهر مبارک (مرکز شهرستان) که دارای خدمات سطوح بالا است، مراجعه کنند و از این بابت شهر مبارک از جایگاه ویژه ای برخوردار می باشد. در برقراری پیوند فیزیکی روستاهای گرکن جنوبی باشهرهای زیباشهر و مبارک، فاکتورهای نوع جاده مواصلاتی و فاصله زمانی نقش موثری داشتند و در این راستا با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون مشخص شد که روستاها با دور شدن از شهر کوچک زیباشهر ارتباطشان ضعیف تر و با نزدیک شدن با این شهر قوی ترمی شود به گونه ای که با نزدیک شدن به این شهر مراجعات به شکل روزانه بوده و برعکس، ارتباطات روستاهای دور دست به شکل دوبار و سه بار در هفته آن هم به شهر مبارک می باشد و این فرضیه ای بود که در جریان این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و معناداری آن تعیین شد. در خصوص فرضیه سوم به این نتیجه رسیدیم که پیوند روستاهای مورد مطالعه باشهرهای زیباشهر و مبارک تاثیراتی را در قالب تبادل اطلاعات و نوآوری بدنبال داشته است که این تاثیرات با در نظر گرفتن ۸ معیار و با استفاده از آزمون آتک نمونه ای مورد ارزیابی قرار گرفت و تاثیرات مثبت و معناداری این فرضیه نیز مشخص شد.

در مجموع، نتایج این پژوهش با مطالعات و یافته های میکانیکی و سرزهی (۱۳۹۴)، سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۶)، حسین آبادی و همکاران (۱۳۹۱)، اکبریان رونیزی و همکاران (۱۳۹۲) در خصوص عامل فاصله و ارتباطات روستاهای دور و نزدیک به شهرهای مجاور و همچنین تاثیر آن در مراجعات روزانه و هفتگی و ماهانه و همچنین با مطالعات سعیدی و همکاران (۱۳۹۷)، طالشسی و حیدری (۱۳۹۶)، میکانیکی و سرزهی (۱۳۹۴) در رابطه با یک سویه بودن پیوند سکونتگاههای روستائی باشهرهای مجاور و همچنین عدم شکل گیری شبکه محلی و ناکافی بودن جریانهای مکمل و دوسویه بین شهر و روستا تا حدودی همسوئی دارد.

باتوجه به یافته های تحقیق می توان پیشنهادات زیر را ارائه داد:

-توسعه و تجهیز فعالیتهای کشاورزی نیازمند توسعه مراکز خرید محصولات کشاورزی، تاسیسات، مراکز انبارداری، بسته بندی فرآورده های کشاورزی، ایجاد و گسترش تاسیسات و صنایع تبدیلی به منظور تضمین خرید محصولات عمده روستائیان کشاورزی باشد، با توجه به اینکه اکثریت جمعیت ناحیه مورد مطالعه به کشاورزی، باغداری و دامداری اشتغال دارند و امکان ایجاد اینگونه مراکز در تمامی سکونتگاهها امکانپذیر نمی باشد. لذا ایجاد و توسعه اینگونه مراکز و تاسیسات در شهر کوچک زیباشهر و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی و دامداری و زیربخش ها و صنایع تبدیلی و تکمیلی وابسته به آن جهت برقراری پیوند اقتصادی (بویژه در بخش های کشاورزی، باغداری و دامداری) دوسویه شهر و روستا ضروری به نظر می رسد.

-با توجه به اینکه شهر مبارکه به عنوان مرکز شهرستان، به دلیل همجواری با مجتمع فولاد مبارکه، شهری صنعتی می باشد، سرمایه گذاری و بارگذاری صنایع جانبی کوچک وابسته به فولاد در روستاهای این منطقه می تواند به تحکیم پیوند اقتصادی شهر و روستا و همچنین برقراری پیوند دوسویه شهر و روستا کمک کرده و در نهایت توسعه روستائی منطقه را به ارمغان بیاورد.

-تقویت و گسترش خدمات آموزشی، درمانی، بانکی و تجاری و . . . . . سطوح بالا در شهر کوچک زیباشهر (به عنوان شهر واسط و بین راهی) جهت افزایش کارکرد و نقش این شهر در خدمات دهی به روستاهای واقع در این بخش، سبب تحکیم پیوند خدماتی بین این شهر و روستاها و کاهش تقاضای روزافزون به شهر پرتراфик مبارکه (مرکز شهرستان) در استفاده از این خدمات می گردد.

References:

- Afrakhteh, H. , Azizpour, F. , zmani, M (2015). metropolitan links and physical-spatial developments of the villages around the case study: Mohammadabad Karaj village; Housing and Environment Magazine, No. 150, p. (in Fars)
- Afrakhteh, H. , Azizpour, F. Journbian, MR(2012). The role of spatial flows in the rural creep process Case study: Soleimanabad area, Quarterly Journal of Physical Spatial Planning, First Year, Second Issue. (in Fars)
- Akbarian Ronizi, Sar, Mohammadpour Jaberi, M. Vespahvand, F(2013). The role of small towns in improving the quality of life of the surrounding villages Case study: Roniz section - Estahban city, Rural Research Quarterly, Volume 4, Number 4, Winter 2013. (in Fars)
- Bajarcharya, BN(1994). Small Towns and Rural Development: A study of urban- rural relations in the Hill region of Nepal(A case study of region of Nepal(A case study of Banepa)(phd. D)
- Douglass, M (1998). A Regional Network Strategy for Reciprocal Rural- Urban Linkages: An Agenda for Policy Reserch with Refrence to Indonesia, third World Planning Review .
- Douglass, M (2006). "A Regional Network Strategy for Reciprocal Rural-Urban Linkages: An Agenda for Policy Research with Reference to Indonesia", Tacoli, Cecilia (Editor), The Earth scan Reader in Rural-Urban Linkages, Earth scan Reader Series, London (January 8, 2006), pp. 124-155;
- Douglass, M (2013). "Integrated Regional Planning for Sustainable Development in Asia: Innovations in the Governance of Metropolitan, Rural-Urban, and Trans border

Riparian Regions”, UNCRD Expert Group Meeting on Integrated Regional Development. Planning, 28-30 May (2013)

-Gaile, GL(1992). Improving Rural- Urban Linkages through Small Town market- Based Development. third world planning Rev .

-Julio, A. , Berdegue FC. , Benjamin, J. , Felix, M & Isidro, S (2015). Cities, territories and inclusive growth: unraveling urban – Rural linkages in Chile, Colombia and Mexico ,world development vol. 73, pp. 57 .

-Jomehpour, M (2006). Introduction to Rural Development Planning: Perspectives and Methods, Samat Publications. (in Fars) .

-Hosseinabadi, M. , Portaheri, M. , Psychological environment, A(2012). An analysis of the role of small towns in socio-economic development of villages around the case study: Qirokarzin city, Quarterly Journal of Urban and Regional Studies and Research, Fourth Year, No. Thirteen too. (in Fars)

-Mikaniki, J & Varzeshi, Z (2015). The role of small towns in urban villages (Case study: Shahr-e-Sarbisheh), First International Conference on Geographical Sciences, Kharazmi Higher Institute of Science and Technology, Shiraz. (in Fars) .

-Mikaniki, C, Sarzezi, Zoo Eskandari Thani, M(2015). Spatial function of small towns in relation to the surrounding villages: Sarbisheh, Quarterly Journal of Space Economics and Rural Development, Fifth Year, No. 1, Spring 2016, 15 consecutive. (in Fars)

- Kaur, R(2007). Urban-Rural Relations and Regional Development. Changing Nature, Intensity and Interaction Mechanisms, Regal Publication, New Delhi .

-Kalantari, K (2001). Regional planning and development (Hawthorne theory), Khoshbin Publications. (in Fars) .

-Rabinvitch , D (2001). placing rural –urban linkages in the developing about undp.

-Rezvani, MR & Shah Cheragh, SM (2011). Rural-urban links, rural migration and development networks, studied: Dehmla district, Semnan province, Quarterly Journal of Rural Research, Volume 3, University of Tehran, pp. 130-107. (in Fars)

-Soltani Moghdas, R (2007). position of investment in rural space, With emphasis on linking rural areas to, rural-urban, case study: A rural area Trghbh (Khorasan Razavi). PhD thesis, University of Shahid Beheshti. (in Fars)

-Sule , A (2015). The potential of rural – urban linkages for sustainable development and trade international, journal of sustainable development and world policy, NO2, pp. 27 – 32 .

-Sarai, MH & skandari Sani, M (2007). Conversion of large villages to small towns and its role in regional equilibrium, Kashmar Case Study, Geography and Development Magazine, Sistan and Baluchestan University, Fifth Year, No. 20. (in Fars)

--Saeidi, AS, Javanbakht Ghahfarkhi, Z, Azizpour, F and Tavakoli Nia, J(2018). The role of rural-urban links in the formation of local network in border areas; Case Study: Gomishans section, Golestan Province, Geographical Research Quarterly, Volume 34, Number 1, Winter 1397. (in Fars)

- Saeedi, A. , Azizpour, F. , Hosseini Hasil, P. , Khalifa, A. and Rika, J(2012). A comparative study of barriers to the formation of urban-rural links, Case: Marvdasht (Fars) and Koohdasht (Lorestan), Geography (Quarterly Scientific Research Center of the Geographical Society of Iran), Year 10, No. 33. (in Fars)

- Saeedi, A (2004). Relations between urban and rural-urban connections. A perceptual study, Geography Magazine, New Volume, Second Year, No. 2, Spring and 2004. (in Fars)
- Saeedi, A (2011). Relations between city and village and urban village links in Iran, Journal of Geography, New Volume, No. 1, Mehrmino Publishing, Tehran. (in Fars)
- Saeedi, A (2005). Structural-functional inefficiency of space systems, regional, Baghmalek region (East Khuzestan). Journal of Geography and Regional Development, No. 5. (in Fars)
- Saeedi, A (2005). Fundamentals of Rural Geography, Samat Publications, sixth edition, Tehran. (in Fars)
- Saeedi, A (2013). Continuity of Rural-Urban Development in the Form of Rural Systems, Quarterly Journal of Physical-Space Planning, Second Year, No. 4, pp. 20-11. (in Fars)
- Sajasi Gheidari, H, Romiani, Ah and Mansouri, Kh(2015). Spatial analysis of urban-rural connections based on the performance of the service influence of urban centers Case study: Koohdasht city, Quarterly Journal of Regional Planning, Year 7, Issue 25. (in Fars)
- Shokooi, H (2000). Perspectives of Urban Ninety Geography, Volume 1, Fifth Edition, Tehran. (in Fars)
- Tacoli, C (1998). The link Rural- urban interactions: a guid to the literature, Environment and Urbanization, Vol 10, no 1
- Taqvaei, M & Rezaei, M (2008). The Role of Small Cities in Regional Development, Quarterly Journal of Geography, No. 37, pp. 48-38. (in Fars)
- Taghizadeh, F (1383). The role of local markets in rural-urban connections, Mordardkan and Baghmalek, M. Sc. thesis, Department of Geography, Shahid Beheshti University. (in Fars).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Original Research Article

The location of the small city of Zibashahr in comparison with the city of Mobarakeh in link with rural and urban areas: A case study of rural settlements in South Gorken in Mobarakeh

Manijeh Ahmadi^{1*}, Mohammad Reza Shafiee²

1-Associate professor, Department of Geography and rural planning , Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

2-Phd Student, Department of Geography and rural planning, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

Recieved: 2020 July 7

Accepted: 2021 July 10

Introduction:

Links between urban and rural areas are identified according to individuals' ongoing investment, goods, information and technology. Villages and cities have links and communication in different ways. Urban-rural links to individuals, groups and rural families involve specific places, spaces as well as biological and operational aspects. Urban and rural settlements should have economic, social, physical and service relationships in order to find functional integrity and sustainable development. In this mutual link, small cities have an important role in decentralization, population housing, providing of welfare services and markets for agricultural products, prevalence of non-agricultural jobs and reduction of urban problems as an interface at higher levels. The point that distinguishes this research from other investigations is that this research has been done in a semi-desert area whose economy is based on agriculture and industry and where life is dependent on the Zayanderood River flowing in the north of this area. There is only one small city (Zibashahr) and a medium city (Mobarakeh) located in this area where the settlements are effectively related despite their distance. In this research, the position of the towns was considered in the discussion of urban-rural links. Zibashahr connects southern Garkan villages to Mobarakeh. There are 16 rural residences connected in a ring of communication. Villages of this area are all in link with Mobarakeh or Zibashahr and accommodate 5927 families with 18436 persons, according to the population census in 2016.

Urban-rural linkages are emphasized by experts for development policies aimed at reducing poverty and supporting the positive role of small towns in the development of the surrounding rural areas. The general purpose of this study is to investigate the rural-urban linkages in South Garkan in Mobarakeh County and the role of Zibashahr city in comparison with other cities in the county. This research is based on the descriptive-analytical method as well as library study of documents and statistics and field work through observations, interviews and questionnaires. Statistical operations were performed on a sample of rural residences in southern Garkan chosen randomly according

to the Cochran formula. At least 10 and at most 40 questionnaires were distributed among the rural families. The questionnaire consisted of 55 questions. The validity of the research instrument was based on the type of the survey done, and the reliability of the tool was estimated to be 77% using Cronbach's alpha. For the data analysis, the SPSS software was used to provide descriptive and inferential results.

In this research, regarding Zibashahr position for establishing links with the villages of southern Garkan, it was found that the villages near Zibashahr prefer to visit this town to receive educational, therapeutic, and bank services as well as agricultural tools and building materials. In this regard, the role of this city was relatively highlighted, but the link was unidirectional and not developing those villages in educational, health, economic and social aspects. The villages that have more distance from Zibashahr prefer to visit Mobarakeh for services because this city provides better services. In this regard, Mobarakeh has a special position. The type of roads and the distance have effective role to establish physical links of the villages with Zibashahr and Mobarakeh cities. By using Pearson correlation test, it was realized that farther villages from Zibashahr have weaker relations with it. Communication of distant villages is twice or three times a week to Mobarakeh city. The link of the studied villages with Zibashahr and Mobarakeh has some effects on the format of information exchange and innovation, and these effects were evaluated by a T-test and by considering eight criteria. There were positive and meaningful effects.

Overall, the results of this research confirm the findings of Mikaniki and Sarzahi (2015), Sejasi Gheydari et al. (2017), Hossein Abadi et al. (2012), and Akbarian Ronizi et al. (2013) regarding the distance and communication of far and near villages and its effect on daily, weekly and monthly commutations. There is also agreement with the studies of Saidi et al., Taleshi and Heydari (2017) and Mikaniki and Sarzahi (2015) regarding the one-sidedness of links between the rural settlement and the nearby cities, lack of a local net, and insufficient two-way communication between the cities and the villages.

Key words: Linkage, South Garkan, Services, Referrals, Zibashahr

